

O B S A H

O APERCEPCI A VÝZNAMU JEJÍM VE VYUČOVÁNÍ.

Pojem apercepce. Síla a relativita apercepční činnosti. Apercepce identifikující, determinující, aktivná a pasivná. Percepce a apercepce v nauce Leibnizově. Pojem apercepce u Kanta a Herbarta. Steinthal a Lazarus o apercepce. Názor Wundtův. Apercepce a výchova. Apercepce a vědecká studia. Literatura. . . . . Str. 1—34

Otisk z Ročenky Dědictví Komenského II. r. 1896. Vyšlo též samostatně 1. 1896 nákladem vlastním.

O téžže problému viz »Reformní směry v oboru didaktiky středoškolské«, podle universitních přednášek litografováno ve »Svěpomoci« 1905, část. II., str. 181 a n.

VYŠŠÍ VÝCHOVA DÍVČÍ VE FRANCII.

Žena v středověkém křesťanství. Obrat v názorech na ženskou výchovu za renaissance. Snahy o zrovnoprávnění ženského vzdělání. Výchova žen v klášterech. Fénelon o dívčí výchově. Mme de Maintenon; ústav v St. Cyru. Pedagogové, myslitelé a státníci o dívčím školství (Rollin, Rousseau, abbé de St. Pierre, Mirabeau, Talleyrand, Condorcet, Lakanal). Učební plán Lakanalův. Mme Campanová, Mme Rémusatová, Mme Guizetová, Mme Necker-de Saussure. Dívčí školství za Napoleona. Čtyři stupně v dívčím školství. Internáty a kursy. Alvarés. Mme Bachellery. Školy odborné a výrobní. Obrat. InSTITUTE přednášek. Návrh Camila Séea. Komise o návrzích Séeevých. Odpor proti návrhům Séeevým. Náhledy o výchově náboženské (P. Broca, bar. de Ravignan, Henri Martin, Chesnelong, Guizot, V. Cousin, V. Hugo, Jules Férry, vév. de Broglie — Drtina). Úkol náboženské výchovy. Školské

internáty. Externáty a nadace. Zákon o dívčích lyceích z roku 1880. Organisaace francouzských lyceí dívčích. Provedení zákona Séoeva. Plán učební. Rozvrh předmětů. Morálka a psychologie. Hodnota mravní výchovy. Řeč a literatura francouzská. Dějepis, zeměpis a kosmografie. Živé jazyky. Boj proti francouzské výlučnosti. Výslovnost. Pěstění jazyka. Četba z cizích literatur. Matematika. Vědy přírodní. Základní vědomosti právní. Domáci hospodářství, zdravotnictví, kreslení a dějiny umění, tělocvik, ruční práce. Přetížení žáček. Změny učeb. plánu (psychologie, franština a literatura, živé jazyky, dějepis, zeměpis, matematika, právo obyčejové, přírodopis, fysika). Zkoušky. Kázeňský řád. Ceny. Správa a učitelstvo. Správní komise. Kvalifikace učitelek. Platy. Přípravné vzdělání učitelstva lyceí. Zkoušky agregační. Hodnota dívčích lyceí. Úkoly dívčího školství u nás. Literatura. Nástin plánu učebního z r. 1928 a z r. 1897. . . . . Str. 35—169

Vyšlo knižně u Otty r. 1899. Původně v časopise Ženský svět, roč I.-II. (1897-98), pod názvem »Dívčí lycea ve Francii a jich organisaace«. Dívčímu školství francouzskému věnován též pasus ve studii »Dívčí školství u nás a jinde«, str. 23 a n.

OBECNÉ ŠKOLSTVÍ FRANCOUZSKÉ.

- I. *Úvod historický.* Úpadek školství za doby Napoleonovy. Náprava ve školství za Guizota. Školství v rukou kléru. Duruy. Reformy v letech osmdesátých.
- II. *Závaznost, laickost a bezplatnost školská.* Závaznost školská. Školské komise. Laickost a bezplatnost školy.
- III. *Správa školská.* Ministerstvo vyučování. Výkonní a dozorčí orgánové ve školství. Školští inspektoři. Školské poradní sbory. Školní komise. Školská organisaace.
- IV. *Organisaace školská a učební řád.* Zakládání škol. Školy mateřské: 1. Školy mateřské a třídy dětské (Ecoles materelles et classes enfantines). 2. Školy obecné (Ecoles primaires élémentaires). Učebný plán obecné školy. Výchova morální. Výchova rozumová. Výchova tělesná. Ruční práce. 3. Vyšší školy obecné (měšťanské: enseignement primaire supérieur) a kursy pokračovací (cours complémentaires). Vyšší školy obecné. Kursy pokračovací. Organisaace škol v Paříži a na venkově. Kolej Chaptalova. 4. Přípravné vzdělání a postavení učitelstva (ústavy uči-

»O reformě školské se zřetelem k poměrům moravským a slezským« (Knihovna Ostravského Deníku č. 1), která je bohužel vzácným tiskem, »Program české strany pokrokové« z r. 1912, řeč »Český národ a státní rozpočet na rok 1908« (Knihovnička Času č. 45), jakož i litografované přednášky Drtinovy: »Reformní snahy v oboru didaktiky středoškolské« (litografováno ve Svěpomoci 1905), »Organisace školská předních kulturních států«, »Dějiny pedagogiky se zvláštním zřetelem k povšechnému kulturnímu a filosofickému vývoji« (Praha—Svěpomoc 1904.)

POSITIVISMUS, JEHO PEDAGOGICKÝ DOSAH A VÝZNAM.

Comte. Comteovi pokračovatelé. Narvalův plán výchování. Littré, Bourdet a Laffite. Život rozumový a citový. Pěstění vědeckosti. Literatura. . . . . Str. 515—529

Vyšlo ve Stručném slovníku pedagogickém, red. Jos. Klika, r. 1900, díl V., str. 1355—1360, pod heslem Positivismus.

Doslov	531
Rejstřík jmenný	533
Obsah	541

telské: Ecoles Normales). Studium na škole normální. Zkoušky na školách normálních. Zkoušky zvláštní. Platy učitelstva. Vyznamenání učitelstva. Školská musea a knihovny. Tresty. 5. O vnitřním životě na obecných školách francouzských. Zápisníky pro kontrolu pokroku. Školní budovy, zdravotnictví. Školní kuchyně; cestování a spojitelný. Dětské pojišťovny. Závěr. - Str. 170—258

Tato studie vyšla jako zvláštní otisk z »Pedag. Rozhledů«, roč. XIX. (1903).

Otázkou obecného školství obíral se prof. Drtina ještě v řadě drobnějších i větších prací a v přednáškách. Článek »O škole obecné«, *Vzdělání lidu II.*, r. 1904-5 sleduje historický vývoj ideje školství obecného a přihlíží stručně k její realizaci v jednotlivých státech.

Americké škole obecné jest věnována část studie »Školství a učitelské vzdělání v Americe« (otisk z *Ped. Rozhledů* roč. XXI., 1905-6). Drtina vykládá, že obecné školství má míti tyto čtyři znaky: má býti obecně závazné, laické, bezplatné a národní. Ke znaku druhému přihlíží Drtina ve článku »Škola laická«, *Hlídky Času* č. 10, roč. I., 13. VI. 1906 (příloha k *Času* roč. XX.). Zdůrazňuje, že škola obecná je dílem 19. stol.; není institucí církevní a nesmí státi v církevních službách. Sleduje důležitá data a boj o bezkonfesijnost ve školství jednotlivých států (Francie, Prusko, Rakousko): skutečný vývoj je narmoze v rozporu s ustanoveními zákona, zejména v Rakousku. Jako doklad uvádí novelu z r. 1883, návrhy Ebenhochův a Lichtensteinův, smutné poměry učitelských ústavů, návrhy Hirnovy a režim tehdejší zemské školní rady české. Drtina připomíná, že v dobách nábožensky nadšených nebylo náboženství zvláštním naukovým předmětem. Zamýšlí se nad současným vyučováním náboženství a zbožnosti a nad prováděcím nařízením k zákonu, které nerespektují osobní přesvědčení učitelovo. Dozor se klade výše než zbožné hnutí myslí a modlitba. Jsou trestány dítky i rodičové. Školství by se takto vrátilo do dob před Marií Terezií a stalo by se z něho opět pouhé »ecclesiasticum«.

Stejně otázky se dotýká článek »Církev a škola« v *Pražské Lid. Revui*, roč. IV., 1908. — O národním poslání obecné školy uvažuje Drtina v přednášce, proslovené v Sušici, »O škole obecné a jazyku mateřském« (1903, 13. září). Vyšlo nákladem města Sušice, tiskem M. Čermáka v Klatovech. Podobně, někdy i stejnými výrazy, vyznává prof. Drtina národní smysl a úkol obecné školy v přednášce »O reformě školské se zřetelem k poměrům moravským a slezským«, kterou pronesl 18. září v Kroměříži při slavnostech radohošťských. Vyšlo v *Knihovně Ostrav. Deníku* v *Moravské Ostravě* jako 1. číslo (roku 1904): Všude se vracejí tyto základní myšlenky: »Škola obecná má vychovávatí celého člověka po stránce tělesné, rozumové, citové, volní, náboženské a mravní, člověka harmonického, který by způsobem vlastním a zvláštním českým obrážel v sobě ušlechtilý typ pravé

lidskosti. Škola obecná »jsouc národní, má býti spolu dílnou lidskosti.« »Láska vlastenecká je jen zvláštní druh a stupeň lásky k bližnímu, všeobecné blahovůle, temenící z vědomí pokrevní příbuznosti a kmenové sounáležitosti.« Národ jest Drtinovi ve smyslu Herderově a v souhlasu s tehdy převládající národní ideologií organickou bytostí, která spojuje pomíjejícího jednotlivce s lidstvem, jako nutný člen. Každý je od přírody příslušníkem určitého národa. »Jako rodina tvoří základ života společenského a další pokrok mravní třeba nalézati v prohlubování a ušlechťování života rodinného, tak i národ jest stálý tvar, v němž život společenský se projevuje, ale ovšem i jeho obsah musí se zdokonalovati a zušlechťovati.« — Ve škole se má národní výchovou a vzděláním připravovati zdatný dorost, který by pak službou národu prospíval celému člověčenstvu. Proto se má dítě toto vzdělání výhradně v jazyku mateřském a výchova má býti proniknuta duchem národním. Prof. Drtina vyslovuje přání, aby zákonem bylo zajištěno školství národním menšinám a uskutečněna zásada, že dítě smí býti přijato jen do takové školy, kde se vyučuje jeho mateřštinou. »Aho láska k národu, vlastenectví v ušlechtilém slova smyslu, jež s nenávisť národních fanatiků a chauvinů nemá nic společného, kež posvěť nás všechny v práci naší životní. Tu lásku ušlechtilou a činorodou vštěpujme v útlé srdce mládeže české, aby nám z ní vzešla krásnější budoucnost naše. Naše češství, jak dí pěkně básník Machar, nebudiž nám rozkoší a slastí, nebudiž nám trýpytným pozlátkem a zdobou prchavou, ale budiž nám svatou povinností, vznešeným úkolem životním: své češství povznesme na princip pokroku a na princip mravního zdokonalení a zušlechťení vůle, ve svém češství vytvořme opět v duchu krásné minulosti českobratrské náš zvláštní český typ ušlechtilé lidskosti, právě humanity.« »Zneužívání školy obecné k cílům politického násilí jest nelidskost a barbarství.«

Škola obecná nemá býti snižována na pouhý ústav jazykový, má podávati všeobecné vzdělání pro život potřebné, »osvěcovati rozum, šlechtiti srdce, síliti vůli«. Je třeba vytvořiti z dítěte mravní charakter. Důležitými činiteli jsou umění a mravnost. »Celá otázka sociální doby přítomné jest v základě svém otázkou mravní reformy novověkého lidstva.« Škola má připravovati půdu, »aby láska k bližnímu přešla z knih a kazatelen v život«. Drtina poukazuje na význam práce hmotné a na soustavné poučování o životě občanském. Pak sleduje poměry v Rakousko-Uhersku, v přednášce kroměřížské zejména poměry na Moravě a ve Slezsku.

V řadě politicko-školských článků a projevů, jež však nespádají do programu tohoto svazku, obíral se Drtina rakouskými poměry, kritisoval je, porovnával s ideami vůdčích myslitelů pedagogických a varoval nejen před pokračující reakcí, nýbrž i před naší nejasností a chabostí, před tím, že neaktivností a nedostatečnou informovaností umožňujeme zdar aktivnější reakce. V řeči »Český národ a státní rozpočet na rok 1908«, pronesené v poslanecké sněmovně říšské rady ve Vídni 20. prosince 1907 (Knihovnička Času, 1908, č. 45), rozvíjí Drtina obraz školských poměrů českých za vlády Beckovy, osvětluje příklady a statistickými daty trpkou reakcí současnou, která naše

školsví dusí. Obhajuje potřebu reforem školských, vystupuje i proti ministru Marchetovi.

Školství obecnému na stupni nižším i vyšším a přípravě učitelstva jest věnována III. kapitola stati »O úkolu a směrech lidového vzdělání« (Čes. Osvěta, VIII., 1912), nadepsaná Výchova ve škole. (Viz Spisy Fr. Drtiny, sv. III., str. 50 a n.).

Svá přání a názory o výchově, správě i o učitelstvu na všech stupních obecného školství u nás, soustavně podal Drtina v kulturní a školské části rámcového programu České strany lidové (realistické) r. 1900 (vyšlo nákladem Výkonného výboru české strany lidové, realistické), a v Programu České strany pokrokové z r. 1912, schváleném III. sjezdem strany v lednu 1912 (kapit. VII.-XII., str. 85 až 100). Též kulturní a školský program Československé národní demokracie, schválený I. sjezdem strany r. 1919, je ozvukem starých snah Drtinových a přimyká se z části doslovně k uvedené přednášce kroměřížské.

Historicky i programově uvažoval prof. Drtina o školství obecném v přednáškách universitních a na kursech učitelských v Mladé Boleslavi 1903 s názvem »Historický nástin vývoje organizace školské a současné směry reformní«, v Hranicích v srpnu 1905 v přednáškách, jež pak vycházely pod názvem »Vybrané kapitoly z dějin novověkého vychovatelství« v časopise Ústř. spolku učitelských jednot na Moravě v l. 1905—1907; rovněž ve svých přednáškách na universitě »Organisace školská předních kulturních států« (litografováno ve Svěpomoci 1906). Na mezinárodním sjezdu pro lidové vzdělání v Miláně v září 1906 mluvil Drtina o škole obecné (referát v Čase č. 39, 16. září 1906).

ROZHLEDY V OTÁZCE REFORMY STŘEDNÍHO ŠKOLSTVÍ.

- I. Reformy v Norsku, Švédsku, Dánsku, v kantonu bernském, v Uhrách a v Anglii.
- II. Pokusy o reformu v Prusku. Berlínská konfer. školská. Ráz a problémy berlínské konference.
- III. Pavel Güssfeld, C. Conrad a P. de Lagarde. Zastánci klasicismu: Cauer, Hecht, Ohlert. Ohlert o přírodních vědách a řečtině. Lattmann, Treitschke, Lasson. Ad. Zeller a R. Eucken o gymnasiích. B. A. Wolf, Schiller. Školy a státní literatura. Úsudek Zieglerův o berlínské konferenci. Hlasy německých techniků. Organizace škol podle Horne-manna.
- IV. Příprava gymnasijního učitelstva. Organizace pruských gymnasií. Zkoušení. Úlohy atd.
- V. Francouzská lycea a koleje. Baccalauréat. L'enseignement secondaire spécial. Simonova a Ferryova reforma lyceí.

Zásady reformy Ferryovy. Schematický nástin učebního plánu na l'enseignement secondaire moderne. Učebné osnovy Ferryho. Revise osnov Ferryho z r. 1884 a 1890. Volání po návratu k jednotě školství. Změny Léona Bourgeois. L'enseignement secondaire moderne. Přednášky, příprava, internáty. Hnutí pro moderní jazyky. Internáty při lyceích. Kázeň, styky lyceí s rodinou. Tresty a odměny. Tělesná výchova. Tělocvik. Sport a hry. Učitelé. Ecole normale supérieure. Platy franc. profesorů podle zák. z r. 1887. . . . . Str. 259—334

Tato stat je otištěna z »Času«, roč. VI., 1892.

O školské správě francouzské psal Drtina ve »Věstníku Ú. S. Č. P.«, roč. V., 1897—98, str. 49 a n. Stat, nadepsaná »Administrace školská ve Francii«, sleduje vývoj organisace správy od doby tuhého centralismu Napoleona I. a od vlivu tohoto centralismu na vnitřní život v lyceích, přes dobu restaurace a třetího císařství k ministru V. Duruymu (1866), kdy nastal obrat, a pak až po dobu tehdy současnou. Stat končí I. sjezdem francouzského profesorstva v Paříži (duben r. 1897), jeho požadavky a výhledy.

Informativní přehled vzniku a vývoje středních škol, a změny, jimiž procházelo a prochází nazírání na pojem »humanitní vzdělání«, podává práce »O novějších směrech reformy středoškolské« (zvláštní otisk z Věstníku Ú. S. Č. P. r. 1902). K historickému úvodu připojuje se tam zpráva o posledních reformách v Prusku a ve Francii, jimiž, jak Drtina věří, byl udán směr budoucího vývoje středního školství. Monopol klasických studií mizí, nastupuje utrakvismus. »V ušlechtilém svobodném závodění různých typů školských je záruka zdárného pokroku.« Drtina vytyčuje požadavek vysoké školy pedagogické buď podle Lindnera nebo Baumanna, nebo podle amerických universit. Stav učitelský má býti jednotným celkem jako stav lékařský a p.

ŠKOLSTVÍ V CIZINĚ.

Cíl anglické výchovy. Debatní spolky. Politické debaty. University extense. Extense anglické a naše. Foyenbee Hall. Sporty. Poměry francouzské. Tělesná výchova na školách francouzských. Amerika: business colleges; university Harvard, Yale, Cornell, Stanford a jiné školy. . . . . Str. 335—353
Otisk z Naší Doby, roč. I., r. 1893—94, str. 241 a n.

REFORMA STŘEDOŠKOLSKÁ V PRUSKU A VE FRANCII.

Pruská gymnasia. Reálné školství v Prusku. H. Bonitz. Konference prosincová z r. 1890. Změna učebných plánů. Plán

učebný z r. 1892. Přístup na fakulty. Plány učebné z r. 1901. Altonský typ reformního gymnasia. Frankfurtský typ. Schema reformní školy podle soustavy frankfurtské. Zrovnoprávnění středního školství. Literatura. — Střední školství francouzské. L'Université de France. Od Napoleona I. k Duruyovi. Duruy. Školství klasické a moderní. Uskutečnění jednotnosti střední školy francouzské. Rozmanitost studií. Organizace lyceí. Studium filosofie. Jednotná zkouška bakalářská. Ústav Demolinsův. — Střední školy ve Skandinávii. Střední školství v Dánsku a v Itálii. Drtinovy návrhy pro školství rakouské. Literatura. . . . . Str. 354—411

Otisak z Věstníku Ústředního spolku českých profesorů, roč. XII., 1905 Předneseno ve schůzi Ú. S. Č. P. v Praze, dne 21. ledna 1905.

Obširněji, na základě myšlenkových proudů, které určovaly po celé století vývoj středního školství ve střední Evropě, rozvíjí Drtina pohled na školství německé a na výsledky konferencí školských z let 1890 a 1900 ve studii »*Reforma středoškolská v Prusku*« (Čes. Mysl, IV., 1903). Obsah je stručně tento: Evangelium přirozenosti, hlásané Rousseauem, mění nazírání na kulturní význam Řecka. V Homérovi nalézána pravá čistá poesie přirozenosti; ujímá se kult helénství, který reprezentují Herder, Winkelmann, Wolf (»křesťanství je helenism, který byl pokažen ve svém vývoji židovstvím«). W. Humboldt, Lessing, Gessner, Goethe a Schiller se rádi inspirují náměty z řeckého starověku. Obecně se ujímá přesvědčení, že znalost starověkého lidstva, zejména řecké kultury, je průpravou k vlastnímu lidskému vzdělání. Studium antiky rozvíjí rozumové, mravní i estetické schopnosti »ke krásné harmonii vnitřního i vnějšího člověka«. V duchu novohumanismu osamostatňovala se pruská gymnasia a odlišovala se od ústavů jiných. Süvern sestavil jednotný učebný plán pro gymnasia. Když se vytvořilo samostatné ministerstvo kultury a vyučování, zavládla za prvního ministra, svob. p. z Altensteinů, reakce. Drtina sleduje vliv Heglovy filosofie státu na školství pruské. Hlavním zástupcem tohoto směru byl Jan Schulze, přítel a horlivý přívrželec Heglův (1786—1869). Za Altensteina byl vlastním správcem vyššího školství pruského. Povaha autokratická. Spojoval v sobě směr novohumanistický se spekulativní filosofií Heglovou. V nejednom směru se vracel přímo k formalistickému humanismu renesančnímu (skládání latinských i řeckých řečí, úvah a básní). Mezi předměty byla zavedena filosofická propedeutika a jazyk francouzský. Časté byly stesky na přetěžování žactva. Vvolaly r. 1837 revisi učebných osnov, o níž Drtina referuje v otištěné stati »*Reforma středoškolská v Prusku a ve Francii*«. Počet hodin byl snížen a uplatněna zásada, že žádná látka nemá býti pokládána za cíl vyučování sama pro sebe, nýbrž toliko za prostředek, jenž slouží společnému jednotnému cíli. Drtina referuje o spise Deinhartově »*Der Gymnasialunterricht nach den wissenschaftlichen Anforderungen der jetzigen Zeit*« (1837).

jenž hájil směr Schulzeův («objektivní rozumnost nynějšího řádu») proti reformním snahám («subjektivním zkušenostem») Lorinserovým. Za Bedřicha Viléma IV. se škola stala předmětem politických sporů a nabyla rázu národně německého. Více pěstován tělocvik a uplatňována zásada, že »nikoliv vědění o všech věcech, nýbrž dovednost ve vymezeném oboru činí člověka zdatným«. Položen důraz na smýšlení a silnou vůli. Ministr Ladenberg svolal r. 1849 školskou konferenci, jež se vyslovila proti konfesijní povaze vyššího školství. Němčina jako jazyk mateřský zaujala přední místo. Na nižším stupni středoškolském schválena jednotná střední škola bez řečtiny. Návrh byl přijat, avšak zůstal neuskutečněn. Nástupcem Schulzeovým byl v letech 1852—75 Ludvík Wiese, přívrženec formálního vzdělání latinského, avšak odpůrce vědního universalismu, jemuž vyučování bylo tím gymnasijnější, čím bylo abstraktnější. Drtina sleduje reakční výsledky jeho éry — gymnasia byla anachronismem. Reálky se dožily příznivějších dob teprve od r. 1859, kdy přestaly býti školami odbornými a měly poskytovat vzdělání obecné. Byly rozděleny na tři skupiny: reálky prvního řádu, devítileté, s povinnou latinou ve všech třídách, s franštinou a angličtinou, reálky druhého řádu s nepovinnou latinou, jinak však shodné s prvními, a reálky šestitřídní neboli höhere Bürgerschule. Z první skupiny se vyvinula reálná gymnasia (od r. 1882). Na univerzitě byli připuštěni pouze ke studiu matematiky, přírodních věd a moderních jazyků, na lékařskou fakultu se hlásili tehdy marně. R. 1873 svolána t. zv. říjnová konference školská do Berlína, jež byla obsáhlou anketou bez výsledků praktických. Konečně r. 1875 byl povolán H. Bonitz, aby reformoval pruské školství. Postavil se proti sloučení jednotlivých typů na jednotnou střední školu a řídil se týmiž zásadami, podle kterých reformoval 1849 školy rakouské. Dal více místa vědám přírodním, matematice a reáliím. Drtina podrobně referuje o Bonitzově reformě a podává její kritiku. V dalším shoduje se tato stať celkem s otištěnými studiemi »Rozhledy v otázce reformy středního školství« a »Reforma středoškolská v Prusku a ve Francii«, jest však podrobnější. Vydavatel uvádí její obsah obsírněji, neboť ji proto nemohl ani celou otisknouti, ani přejíti mlčením nebo letmo.

Pokud se týče francouzských středních škol, odkazujeme též ke stati »O studiu filosofie ve Francii«, jež byla otištěna v III. sv., str. 245 a n., jakož i ke studii »Nástin dějin vyššího školství a teorii pedagogických ve Francii od doby revoluce« (sv. III., str. 388 a n.).

O reformních pokusech novorousseauovců viz článek »Venkovské ústavy výchovné v cizině« (v časopise Vzdělání lidu, 1907, podle přednášky v »Jednotě Komenského, spolku pro reformu školství« dne 24. února 1907). Článek je věnován zejména zprávám o škole dra Cecilia Reddieho v Abbotsholmu v Anglii. Zmínky jsou též o jeho následovnících, Badleyovi (Bedales), Demolinsovi (des Roches), Lietzovi (Ilsenburg, Haubinda, Bieberstein), o spise Lietzově »Emlohstobba« a o napodobení školy Demolinsovy ve Francii, v Prusku, Sasku, Švýcarsku a ve Slezsku.

Totéž je předmětem článku »Venkovské školy výchovné« v Praž.

Lid. Rev., roč. III., r. 1907, a v Čase č. 64, r. 1907. Srov. »Výchovné školy na venkově«, otisk z Naší Doby r. 1909. (Drtina, Spisy III., »Ideály výchovy«.) O návštěvě Drtinově na škole Des Roches v Normandii, o životě školním, i o studiu a názorech Demolinsových informuje práce »Nová škola«. Naše Doba, roč. VIII., 1901.

DÍVČÍ ŠKOLSTVÍ U NÁS A JINDE.

Potřeba ženského vzdělání. Vzdělání ženy a křesťanství. Renaissance. Luther a Komenský o dívčím školství. Ženské vzdělání za doby osvícenské. Vývoj a podmínky ženského osvobození. Školství americké. Koedukace v Evropě. Ženské školství ve Francii, v Německu, v Rakousku. Dívčí lycea. Učební plán na lyceích. Zkušební řád pro učitelky na lyceích. Závěrečná úvaha. - - - - - Str. 412—474

Vyšlo nákladem Jednoty učitelek v Praze, 1905, tiskem E. Leschinger, jako I. sv. »Knihovny učitelek«. Jest to přepracovaná přednáška, prosloušená v cyklu »Dívčí akademie« v Brně, 27. listop. 1904. Vycházelo původně v »Časopise učitelek«, roč. XII., r. 1905 v Praze pod názvem »O výchově dívčí«.

Stručný nástin rozvoje koedukačních škol v jednotlivých státech, který prof. Drtina v tomto spisku podává, doplňuje v článku »O koedukaci« Ženská Revue, I., 1905, poukazy na literární ohlas, který otázka rozvířila.

V Hlídce Času č. 22, r. XXI., 1907, zabýval se Drtina dívčím školstvím v článku »Vyšší vzdělání dívčí«.

Praktického řešení otázky dívčího školství se Drtina účastnil r. 1907 v Ústředním spolku českých profesorů, v odboru pro dívčí vzdělání. Spolu s drem Oktavem Wagnerem, profesorem Státní školy průmyslové, a jinými spolupracovníky vypracoval »Organisační nástin dívčí střední školy« s diferenciací v posledních dvou třídách. Uskutečněn byl tento návrh roku 1907 ve Valašském Meziříčí a rok nato v Brně (Vesna). Kopii tohoto organisačního nástinu, jenž nebyl vytištěn, má archiv Pedagogické knihovny Komenského v Praze, Klementinum. Výtah z něho vyšel v Krausově Čechische Revue, roč. II., 1908, str. 113 a n., pod názvem Eine neue Schule. Je společnou prací Drtinovou a Wagnerovou. Učební plán souhlasí s tím, co Drtina ve stati »Reforma středoškolská s českého hlediska« označuje jako střední školu budoucnosti. K téže věci (viz str. 529) se odnáší článek dra O. Wagnera »Zur Reform des Mädchenschulwesens« v Čechische Revue, roč. I., 1907.

O REFORMĚ STŘEDOŠKOLSKÉ.

(K anketě v ministerstvu vyučování r. 1908.)

Decentralisace školské správy. Modernisace střední školy. Zrovnoprávnění gymnasií a reálek. Bližší úkoly. Moderní a

reálná sekce. Zrušení maturity. Synthesa prvků klasických a moderních. . . . . Str. 475—485

Vyšlo v Čase, roč. XXII., r. 1908, č. 18 a 20, 19. a 21. ledna.

DOJSTUPŇOVITOST STŘEDOŠKOLSKÉHO VYUČOVÁNÍ.

(Prosloveno ve středoškolské anketě.)

Vědy přírodní a duchové. Vědy organické a normativní. Studium přírodovědné. Didaktický realismus. - Str. 486—492

Vyšlo v Hlídce Času č. 6, roč. III., dne 12. II. 1908 (příloha k Času, roč. XXII.). Jest to druhá z řečí, které prof. Drtina pronesl ve středoškolské anketě, svolané ministrem G. Marchetem ve dnech 21.—25. ledna 1908 do Vídně. Německy vyšla v Čechische Revue spolu s první i třetí řečí pod názvem »Aus der Mittelschulenquôte«. (Čechische Revue roč. II., 1908, str. 354 a n. Zvláštní otisk tohoto článku nese název »Die Mittelschulreform in Österreich«.

Vídeňská anketa, již se účastnili za slovanské národy Rakousko-Uherska pouze zástupci Poláků, Čechů a Slovinců, dostala sedm otázek; podrobný protokol nalézá se v Knihovně Národního shromáždění RČS. v Praze. Drtina mluvil o organizaci střední školy, reaguje na vývody dv. rady Huemra, prof. dra Martinaka a jiných řečníků. Obsah souhlasí s článkem »O reformě středoškolské«, jest však méně bohatý. Druhá řeč je »Dvojstupňovitost středoškolského vyučování«, třetí se týkala tělesné výchovy, žádajíc povinný tělocvik, sport a hry, vyučování hygieně a zřízení zvláštních inspektorátů pro tělocvik. O první řeči byl podrobný referát v Čase dne 24. ledna 1908. Výsledek vídeňské ankety, totiž zřízení reformních reálných gymnasií, je znám, a Drtina se k němu vrací v řeči »Reforma středoškolská s českého hlediska«.

REFORMA STŘEDOŠKOLSKÁ S ČESKÉHO HLEDISKA.

Novohumanismus. Princip reálného gymnasia; otázka národního vychování. Střední škola budoucnosti. Potřeba školských osnov. Moderní jazyky na střední škole. Sekce klasická a moderní. Plány reálného gymnasia rakouského, reformního reálného gymnasia rakouského a Reformního reálného gymnasia ve Valašském Meziříčí. . . . . Str. 493—514

Tato stať vyšla r. 1909 v »Knihovničce Času« č. 50 (8°, str. 67) a obsahuje řeč Drtinovu na veřejné schůzi »Jednoty Komenského, spolku pro reformu školství« v Praze dne 20. září 1908 a úvod k této řeči. V knížce jsou otištěna nařízení Marchetova, přeložená do češtiny Fr. Šelepou, jež jsme ovšem vypustili.

K úplnému seznání reformní práce Drtinovy nutno čísti ještě tyto jeho projevy: Rámcový program české strany lidové (realistické) z r. 1900, část IV. (program kulturní a školský), dále přednášku